

SENECTUD

Lema : In memoriam.

I. L'ADVOCAT

Els cabells són totalment blancs. Fa tants anys, però, que aquesta neu corona la testa bruna, expressiva, de faccions carrades com les d'un emperador romà, que ningú no sap trobar un indici de vellesa en la tossa espessa i completa, tan càndida que sembla traïr un punt de coqueteria, mig coberta pel capell negre o gris, impecable, vorejat de seda, que mai no oblida en els seus passeigs. Si el cap és blanc, la cara sembla colrada, i els ulls vivacíssims sotgen l'interlocutor, vetllen l'escamesa de l'antagonista, estudien la feblesa de l'adversari. L'advocat, àdhuc ara que la seva toga estrebe escrupulosament desada, no pot oblidar-se de la seva professió, del seu ofici, après amb el cor i amb el cervell, en un afany de perfecció, com s'aprenen tots els oficis, els manuals com els intel·lectuals, quan hom en comprèn la importància i n'abasta les dificultats.

Ha sortit, com cada tarda, a donar el seu passeig que el farà voltar la ciutat on resideix - massa petita, potser, per als seus neguits, però que l'agombola amb la pau sedant del seu silenci, de la seva placidesa de pubilla rica, avesada a les grasses collites i als fàcils negocis de tot l'any. Tot el matí s'ha estat a casa. Ha llegit amb detenció els diaris, cercant d'endevinar la veritat de les notícies, la intenció dels comentaris, les contraposades tendències del moment. L'actualitat - àdhuc aquesta actualitat candent que el volta, i en la qual sembla debatre's la sort de tot el món - li interessa només en quant ve a completar una vasta corba de la història, a arrodonir la seva visió dels pobles i dels homes. Ha après a confegir, cor ordins, les segures consolacions de l'esperança, i sap que, encara que no ho sembli, al fons de l'ànima de tots els combatents i de tots els ciutadans de tots els països, dels vençuts com dels vencedors, dels botxins com de les víctimes, hi ha una veu que exigeix, que proclama avui i demà i sempre el seu mateix afany: la Llibertat.

L'advocat és, realment - i no s'avergonyeix pas de dir-ho - un Liberal. No li sabria pas greu d'ésser, en un món despulat de tot esperança, l'Últim Liberal. Però encara està més content de saber que, malgrat les modes que passen, a despit dels tirans i de les opressions, dels ramats humans que corren, entre bells aconformatats, a l'escorxadó, l'Home somia en la Llibertat, i que la Llibertat ha de triomfar, el capd'avall. Trigarà molt això? Qui ho sap! Ell s'arronsa d'espetilles, si algú li ho pregunta. Negligeix el matís d'ironia que pugui haver-hi en la interrogació. Trigarà molt o poc.

Tant se val. Es molt probable, àdhuc, que ell no ho pugui veure. I això, és clar, li puny el cor un moment. Però ningú no podria llevar-li la certitud que ell té d'aquest triomf ineluctable. No cal pas que en parli. Ni que hi pensi. Només ha d'escoltar les notícies que dona la Ràdio, llegir els comunicats, els editorials dels diaris. I, si de vegades tot sembla encallar-se en un aiguamoll, si els fets no duen el ritme que caldria, hi ha els llibres amics que mai no fallen. Plató, Ciceró, Sèneca, Marc Aureli poden tenir - i tenen - més interès que la millor novel·la. Als llibres d'història hi haurà sempre les raons més positives de la confiança humana. I l'advocat sap trobar aquestes raons als tractats dels filòsofs com als dels grans legistes. Per a ell, la Filosofia, la Història, el Dret, es confonen en una sola ciència, la que ell s'ha proposat, de molt jove, de captar, de dominar. I és això que l'ha fet advocat, que l'ha mantingut quaranta anys fidel a la seva vocació jove-nívola, que li ha permès de superar els desenganys i les falles de la política o dels negocis - aventures accidentals de la seva carrera.

El passeig és lent, sense presses. L'advocat no va gairebé mai sol. Troba un amic, un foraster que s'està de passada a la ciutat i que no oblida de visitar-lo, de preguntar-li la seva opinió, de plantejar-li problemes i conflictes. Tot caminant per les avingudes del parc ombrejat pels plàtans altíssims, voreres-enllà del riu urbà, que s'avé a tancar-se entre marges asfaltats i jardinetes florits per a embellir la ciutat, fa de bo parlar, indicar solucions, expressar una opinió que té totes les garanties del seny i de la ciència. L'advocat sabria encara pledejar - de bon grat ho faria, segons per quines causes - però els anys li han fet descobrir la noble virtut de l'avinença, la delicada mesura de les raons dels contendents, l'alta civilitat de la concòrdia. Sap que tota cosa - litigis, drets vulnerats, interessos ferits - pot trobar una solució partint del dret i de l'equitat, i que la Justícia ha de servir-se més de les balances que de l'espasa. No planyerà mai les recomanacions pacífiques, les mediacions satisfactòries per a tothom.

De vegades, en un tombant de carretera, trobaran un peó caminer, que estén grava, lentament, damunt uns clots invisibles. O bé, davant d'una botiga, hi haurà el ferrer que submergeix en l'aigua el tros encès de metall que sosté amb les llargues tenalles. Fa de bo parlar amb aquests homes. Interrogar-los, sense indiscrecions, però amb un visible interès, sobre llur ofici, sobre els menuts secrets que els donen el coneixement del punt just, de la perfecció necessària a l'obra que realitzen. Tota mena de treball humà, si és fet amb atenció, amb amor a la tasca, és admirable i té alguna cosa de sant. I els homes que els fan no es senten pas vexats que hom s'interessi per llur activitat. Veuen en l'advocat un home que ha viscut molt, que sap escoltar, que examina amb esguard serè, però sempre obert a tota nova coneixença, el producte de llur pena i de llur traça. I aquesta curiositat sempre despertada de l'advocat és la seva millor defensa contra el temps que passa, contra la vellesa que voldria, potser, recloure'l en la inac-

tivitat i en la desesma. No, per a ell la vellesa no és encara el temps de reposar, d'abandonar la seva actitud de vibrant admiració davant dels espectacles del món i les gestes heroiques dels homes. Ha d'estudiar, ha de refrescar i renovar les raons de la seva fe i la seva esperança. Ha de saber què passa. Ha de tenir una opinió pròpia. Ha de defensar-la. I el seu pensament se'n va cap a una terra - la seva - i cap a una ciutat que ell ha vist créixer i desviar-se per camins de guerra i de follia, d'heroisme i de martiri. Ell hi tornarà, prou que ho sap. I la seva veu dirà - si l'escolten, però, una vegada més, tant se val - les virtuts del dret, de la justícia, de la Llibertat.

II. E L M E S T R E

Com que fa bon sol - un sol d'hivern, tebi, d'un groc esblaimat, que vol i no gosa desfer les bromes grises de la matinada - ha decidit d'anar a cercar els néts - els menuts - i dur-los a passeig. La sola cosa que realment enyora, en aquest allunyament forçat de tant de vells costums i ocupacions, és aquell enfilat de mantanyes, cenyides les cames amb les bandes, els peus ben lligats per les botes ferrades, amb una colla de minyons i de noies, que tots són deixebles seus, però saben com li plau, més que l'afalac servil de l'alumne que vol fer-se ben veure, la franca discussió, la confiança que es forma poc a poc, entre mil frases banals, la companyonia del pa llescat per a tots i el porró de vi al mas aïllat i la fatiga dels caplitarers, quan s'acaba l'excursió. Ara li ha calgut abandonar aquesta distracció, la que més estimava. On són els seus deixebles, els seus amics? Els atzars de la guerra els han escampat. Ben pocs són, malauradament, els que podrien refer les caminades. Els que han estat dipositats, com ell mateix, per la gran onada que tot ho capgirava, en aquells suaus pendissos de terra catalana, ombregada per l' ampla tossa del Canigó, n'ha tenen temps ni esma per a acompanyar-lo per les tresqueres que prou voldria emprendre. Sol, també podria anar-hi: no sent pas cap mena de trencament de cames, i la caixa del pit manxa amb el mateix ritme de màquina ^{provada} segura: a dintre, el cor, n'està segur, segueix fent el seu fet, aquilotat per la nicotina, endutit per l'alcohol, però infal·lible en el seu tic-tac de cronòmetre que marca el pas dels instants. Però ja trobaria, en l'ascensió solitària, encara que pogués escoltar millor el cant dels ocells o vigilar amb més atenció la curra dels llangardaixos, la vella alegria dels diumenges d'antany, el ritme de cançó i de sardana, l'escalf de llar que era la presència i la companyia dels deixebles - dels amics?

No; el Canigó seguirà essent per a ell el guaita que li crida, de les seves altures ventejades, les veus de perill i d'esperança. Ell és un amic fidel: el saluda de lluny, i ajorna per a un dia, que qui sap quan vindrà, el goig d'anar-li a retre la cortesia d'una visita.

A manca dels deixebles i els companys, els néts li sabran fer cosat. Es tota una altra llei de companyia, és clar. En duu un a cada mà i les veus primes i kerrotejants no el deixen ni un moment d'investir a preguntes i explicacions de coses que han vist o que han sentit. La nena té quatre anys - aviat haurà d'anar a l'escola. El menut només en té tres, però gairebé fa la mateixa tossa que la seva germaneta. Tots dos són rossos, galtaverells, i tenen la felicitat del qui encara no coneix del món altra cosa que la falda benigna de la mare i els afalacs dels avis.